

PRODUKTENAANSPRAKELIJKHEID NAAR HUIDIG BELGISCH RECHT

door

J. ROGGE

INHOUD

- I. Inleiding
- II. De contractuele aansprakelijkheid van de verkoper
- III. De aquiliaanse aansprakelijkheid van de verkoper
- IV. Exoneratiebedingen
- V. Besluit

I. INLEIDING

1. Produktenaansprakelijkheid betreft de vergoeding van de schade veroorzaakt door produkten(1).

Voorbeelden van spectaculaire produktschaden zijn legio: defekte hartkleppen, niet funktionerende veiligheidskleppen, springende ruiten, ontploffende drankflessen, giftig en onverantwoord speelgoed, brandende elektrische dekens, sulfietrijke wijnen, gevaarlijke was- en reinigingsmiddelen, enz.

De aandacht wordt hier vooral toegespitst op de mogelijke verhaal-middelen waarover het slachtoffer van produktschade naar Belgisch recht beschikt tegen de „professionele” verkoper. Deze actiemogelijkheden zullen trouwens onverkort blijven bestaan naast de nieuwe

(1) Zie hierover: COUSY, H., *Problemen van produktenaansprakelijkheid. Rechtsvergelijkend onderzoek*, Interuniversitair centrum voor rechtsvergelijking, Brussel, 1978; FREDERICQ, S. en KRUIHOF, R., „La responsabilité professionnelle du fait des produits”, in *Rapports belges au Xe Congrès international de droit comparé*, Interuniversitair centrum voor rechtsvergelijking, Brussel, 1978, 107-131; RUTSAERT, J., „Législation et jurisprudence belges en matière de responsabilité civile du fait des produits”, *Bull. ass./De Verz.* 1979, 309-332; LIMPENS, J., „La responsabilité du vendeur-fabricant en droit belge”, in *La responsabilité du vendeur-fabricant dans les pays du Marché Commun*, Aix-Marseille, 1974, 75-95; VAN GERVEN, A., „Aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door produkten”, *SEW. Tijdschrift voor europees en economisch recht*, 1970, 271-302; KRUIHOF, R., „Aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door produkten”, in *Economisch en Financieel recht Vandaag I*, Gent, 1972, 423-451.

vorderingsgrond voorzien door de Europese richtlijn van 25 juli 1985(2).

In een procedure wegens produktschade kunnen verschillende personen tegenover elkaar staan. Aan de zijde van de verweerder zijn er niet enkel de producent of fabrikant zelf maar ook al diegenen die in het productie- en distributieproces een rol spelen (toeleveranciers, importeurs, grossier, detaillist ...). De eiser, het slachtoffer van produktschade, kan hetzij de koper, hetzij een consument (de ge- of verbruiker), hetzij een derde („bystander”) zijn.

2. De juridische grondslag van de aansprakelijkheid in hoofde van de fabrikant en van de beroepsverkoper wegens het voortbrengen, het in het verkeer brengen en het verhandelen van produkten, moet — bij gebreke van een specifieke wettelijke regeling voor de produktenaansprakelijkheid(3) — worden gezocht in de regelen van het gemeen recht van het Burgerlijk Wetboek.

In de eerste plaats wordt gedacht aan de bepalingen inzake de koopovereenkomst, in het bijzonder deze betreffende de vrijwaringsaansprakelijkheid (*art. 1641-1649 B.W.*)(4) (5). Van groot belang is

(2) De E.G.-richtlijn van 25 juli 1985 inzake de aansprakelijkheid voor produkten met gebreken (PB L 210 van 7/8/1985) wordt hier niet besproken maar komt aan de orde in de hierna volgende bijdragen. Deze richtlijn — die in ons positief recht diende te worden opgenomen uiterlijk op 30 juli 1988 — voorziet in een schuldloze aansprakelijkheidsregeling van de producent die bovenop de nationale contractuele en aquiliaanse aansprakelijkheidsregelingen komt. Voor een uitvoerige bespreking van deze richtlijn zie o.a.: FAURE, M. en VANBUGGENHOUT, W., „Produktenaansprakelijkheid - De Europese richtlijn: harmonisatie en consumentenbescherming?”, *R.W.*, 1987-88, 1-14 en 33-49; FAGNART, J.-L., „La Directive du 25 juillet 1985 sur la responsabilité du fait des produits”, *Cahiers de droit européen*, 1987, 3-68; FALLON, M., „L'adaptation de la responsabilité du fait des produits à la directive européenne du 25 juillet 1985”, *R.G.A.R.*, 1987, 11245; COUSY, H. en CLAASSENS, H. (editors), *Produktenaansprakelijkheid, veiligheid en verzekering*, Vijfde Leuvense Verzekeringdagen, Antwerpen, 1987.

(3) Met uitzondering evenwel van de bijzondere aansprakelijkheidsregelingen inzake electriciteit (wet van 18/3/1925), kernenergie (wet van 22/7/1985) en verkoop van huisdieren (wet van 25/8/1885).

(4) Vallen echter buiten dit betoog: de contractuele aansprakelijkheid van de verhuurder voor gebreken van de verhuurde zaak (*art. 1721 B.W.*; zie voor een toepassing hiervan, Antwerpen 6 januari 1986, 675, noot VANSWEEVELT, Th.) en de contractuele aansprakelijkheid van de aannemer van werk (*art. 1792 en 2270 B.W.*).

(5) De heersende opvatting in de rechtspraak en de rechtsleer sluit evenwel uit dat de koper de keuze zou hebben tussen de bijzondere vordering die hem geboden wordt door de vrijwaringsregeling voor verborgen gebreken en de gemeenrechtelijke vordering op grond van de niet-nakoming van de leveringsplicht waarvoor de algemene sanctie geldt van de ontbinding van de overeenkomst (*art. 1184 jo. 1610-1611 B.W.*). Wanneer een zaak behept is met een verborgen gebrek wordt de algemene sanctie van de ontbinding van de overeenkomst wegens wanprestatie niet toepasselijk geacht (zie over de afbakingsproblemen tussen beide actiemogelijkheden: noot DELI, D., onder Gent 24 juni 1987, *R.W.*, 1987-88, 1363).

ook de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad (*art. 1382, 1383 en 1384, lid 1 B.W.*). Het toepasselijke aansprakelijkheidsstelsel verschilt immers naar gelang van de hoedanigheid van degene die de vergoeding van de geleden schade vordert: de contractuele aansprakelijkheid regelt uitsluitend de aansprakelijkheid tussen partijen die met elkaar contractueel verbonden zijn, terwijl de aquiliaanse aansprakelijkheid de aansprakelijkheid regelt tussen partijen die met elkaar niet contractueel verbonden zijn (de derden, de toevallige slachtoffers).

3. Opvallend is dat de ontwikkelingen inzake produktenaansprakelijkheid in België vooral waar te nemen zijn binnen de orde van de contractuele aansprakelijkheid. De Belgische rechtspraak heeft immers het probleem van de vergoeding van produktschade pogen op te lossen door middel van een verruimde toepassing van de contractuele vrijwaringsaansprakelijkheid van de verkoper. Binnen de orde van de aquiliaanse aansprakelijkheid daarentegen zijn, zoals verder wordt aangetoond, de ontwikkelingen inzake produktenaansprakelijkheid minder frappant.

Vooraleer de verruimde toepassing van de verborgen-gebreken-regeling op de produktenaansprakelijkheid te bespreken, lijkt het nuttig, in 't kort, eerst de contractuele aansprakelijkheidsregelen van de verkoper te schetsen.

II. DE CONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID VAN DE VERKOPER

4. *Aansprakelijkheid jegens de koper.* Van de beide hoofdverplichtingen van de verkoper, genoemd in *artikel 1603 B.W.* nl. om de verkochte zaak te leveren en haar te vrijwaren, wordt de vrijwaringsplicht nader uitgewerkt in *artikel 1625 B.W.*

In *artikel 1625 B.W.* wordt als voorwerp van de garantie aangewezen: a) het ongestoorde bezit van de verkochte zaak (vrijwaring tegen uitwinning - garantie d'éviction) en b) de verborgen gebreken van die zaak of de koopvernietigende gebreken (vrijwaring tegen verborgen gebreken - garantie des vices cachés). In het kader van produktenaansprakelijkheid komt voornamelijk belang toe aan deze laatstgenoemde verplichting.

Blijkens *artikel 1641 B.W.* wordt met „gebreken” bedoeld de gebreken die de verkochte zaak ongeschikt maken tot het gebruik waartoe men ze bestemt, of die het gebruik ervan aanzienlijk verminderen. Het gebreksbegrip wordt door de rechtspraak ruim gehanteerd: het

doelt niet alleen op intrinsieke, structurele gebreken, doch omvat ook de functionele gebreken van de zaak(6).

De verkoper moet voor de *verborgen* gebreken instaan, ook al kende hij ze niet (*art. 1634 B.W.*). Zichtbare gebreken worden gedekt door de aanvaarding van de zaak door de koper.

5. In geval van verborgen gebreken heeft de koper de keus tussen twee vorderingen (*art. 1644 B.W.*): de koopvernietigende vordering of *actio redhibitoria* (terugbetaling van de koopprijs tegen teruggave van de zaak) en de vordering tot prijsvermindering of *actio quanti minoris* (prijsvermindering met behoud van de zaak)(7).

Voor de omvang van de schadevergoeding wordt een verschil gemaakt naargelang de verkoper de gebreken kende (*art. 1645 B.W.*) of niet kende (*art. 1646 B.W.*). In geval van kwade trouw (kennis van de gebreken) is de verkoper niet alleen tot terugbetaling van de koopprijs verplicht, maar is hij ook gehouden *alle* schade aan de koper te vergoeden (bv. de door de koop veroorzaakte kosten, interesten, teruggave van onderhoudsuitgaven, enz.). Is de verkoper te goeder trouw, dan is hij gehouden tot gehele of gedeeltelijke terugbetaling van de koopprijs en tot vergoeding van de door de koop veroorzaakte kosten.

6. *Het instellen van de vordering - korte termijn.* De rechtsvordering moet door de koper worden ingesteld binnen een korte tijd (*art. 1648 B.W.*) zodat hij de anterioriteit van het gebrek nog kan bewijzen. De ratio legis van artikel 1648 B.W. heeft tot doel te voorkomen dat na verloop van een redelijke tijd op afgesloten handelstransacties nog zou kunnen teruggekomen worden.

De koper die gebreken van het gekochte inroept zal dus niet alleen het bewijs moeten leveren van het bestaan van deze gebreken, maar bovendien zal hij de vordering tot vrijwaring aanhangig moeten

(6) Cass. 18 november 1971, *Pas.*, 1972, I, 258, *R.C.J.B.*, 1974, 600, met noot GERARD, Ph., *J.T.*, 1972, 387 (theorie van het functionele gebreksbegrip: de gebrekkigheid van de zaak moet worden geïnterpreteerd in functie van de verwachtingen van de koper t.t.z. de zaak moet geschikt zijn voor het normale gebruik dat men ervan maakt). Zie ook Cass. 19 juni 1980, *Pas.*, 1980, I, 1295, *R.W.*, 1981-82, 940, *J.T.*, 1980, 616; Cass. 17 mei 1984, *J.T.*, 1984, 566; HERBOTS, J.H., „Verborgen non-conformiteit in de dualistische regeling van leveringsplicht en koopvernietigend gebrek”, (noot onder Antwerpen 22 december 1982, *R.W.*, 1982-83, 1733-1737); SIMONT, L., „La notion fonctionnelle du vice caché: un faux problème?”, in *Hulde aan René DEKKERS*, Brussel, 1982, 331 en vlg.

(7) Zie hierover: VAN CAUWELAERT, W., „Verborgen gebreken bij koop: actiemogelijkheden voor de koper”, (noot onder Rb. Leuven 16 november 1979, *R.W.*, 1980-82, 199-210).

maken, indien niet onmiddellijk, dan toch binnen een korte tijd. Het volstaat dus niet dat de koper binnen een korte tijd de gebreken aanklaagt om van de wettelijke bescherming te genieten.

Van deze termijn is het begin noch de duur door de wet bepaald. Meestal neemt men aan dat de termijn begint te lopen op het tijdstip waarop de koper het gebrek had kunnen ontdekken(8). De duur van de termijn wordt, bij gebreke van een bepaling hieromtrent in de overeenkomst(9), soeverein door de feitenrechter vastgesteld die hiervoor zal rekening houden met alle concrete omstandigheden, met name de aard van het gebrek en de plaatselijke gebruiken(10).

De korte termijn van artikel 1648 B.W. vormt een bijzonder moeilijke hinderpaal voor de schadelijgende koper.

7. Verruimde toepassing van artikel 1645 B.W. Dat bij de vergoeding van de schade geleden ten gevolge van een gebrek in een produkt in België het accent gelegd wordt op de contractuele aansprakelijkheid blijkt vooral uit de verruimde interpretatie die de rechtspraak aan sommige artikelen van de verborgen-gebreken-regeling heeft gegeven.

Alleen de verkoper die het gebrek kende is aansprakelijk voor de gehele produktschade. Door een verruimde toepassing van artikel 1645 B.W. wordt er uitgegaan van het vermoeden dat *de professionele verkoper*, handelaar zowel als fabrikant, krachtens zijn beroep de gebreken van de door hem geleverde produkten kende of behoorde te kennen („profession oblige”)(11). Hij heeft een verificatie- en tevens een waarschuwingsplicht(12).

(8) Cass. 20 februari 1976, I, 695; Luik 27 juni 1985, *Jur. Liège*, 1985, 497. Bepaalde rechtspraak neemt ook aan dat de korte tijd vereist tot het instellen van de vordering begint te lopen vanaf het ogenblik waarop de mislukking van de gevoerde onderhandelingen die gevolgd zijn op de volgehouden klachten van de koper, onherroepelijk verworven is (in die zin, zie ook HERBOTS, DELWICHE, LAMINE, „Overzicht van rechtspraak, 1975-77, Bijzondere contracten”, *T.P.R.*, 1980, 546).

(9) De conventionele termijn moet redelijk zijn: Brussel 4 maart 1988, *J.T.*, 1988, 624.

(10) Cass. 14 januari 1841, *Pas.*, 1841, I, 135; Cass. 20 februari 1976, *Pas.*, 1976, I, 895; Cass. 19 mei 1983, *Pas.*, I, 1052 (na de neerlegging van een expertiseverslag); Cass. 23 maart 1984, *Pas.*, 1984, I, 867, *R.W.*, 1984-85, 127.

(11) Cass. 4 mei 1939, *Pas.*, 1939, I, 223; Cass. 13 november 1959, *Pas.*, 1960, I, 313. Voor een recente toepassing, zie Vred. Sint-Truiden 5 november 1987, *Consumentenrecht*, 1988, 59, met noot DUBUISSON, B. en FALLON, M.

(12) Zie hierover: FAGNART, J.-L., „L’obligation de renseignement du vendeur-fabricant”, *R.C.J.B.*, 1983, 228-259. Over de positieve informatieplicht van de producent, zie ook: Brussel 16 juni 1982, *T.B.H.*, 1983, 523, met noot NAERT, F.; WILMS, W., „Het recht op informatie in het verbintenissenrecht”, *R.W.*, 1980-81, 489 e.v.

De professionele verkoper en de fabrikant worden dus geassimileerd met de verkoper die het gebrek daadwerkelijk kende. De mogelijkheid om de fabrikant of handelaar ex artikel 1645 B.W. voor *alle schade* aansprakelijk te stellen wordt door deze extensieve toepassing aanzienlijk verruimd.

De verzwaarde aansprakelijkheid opgelegd aan de professionele verkoper neemt het karakter aan van een resultaatsverbintenis. *Het vermoeden van kennis van het gebrek* waarop de aansprakelijkheid van de verkoper gebaseerd is, blijkt echter *weerlegbaar*(13). De professionele verkoper kan zich echter slechts bevrijden door het bewijs van zijn *onoverwinnelijke onwetendheid*(14). Hij zal de absoluut onnaspeurlijke aard van het gebrek moeten bewijzen.

8. Aansprakelijkheid jegens de onderverkrijger - rechtstreekse vordering. De contractuele aansprakelijkheid van de beroepsverkoper werd nog verzwaard doordat de rechtspraak(15) de verruimde verhaalmiddelen eveneens ter beschikking stelt van personen — anderen dat de onmiddellijke koper — die in een onrechtstreeks contractueel verband staan met de verkoper (bv. de onderafnemers, zelfs de familieleden van de koper(16)). Het gaat over derden die weliswaar in de contractuele keten staat maar die niet rechtstreeks gecontracteerd hebben met de verkoper wiens vrijwaringsverplichting wordt ingeroepen.

Aan de laatste koper wordt aldus een soort rechtstreekse vordering ex contractu erkend zodat hij zich rechtstreeks tegen de oorspronkelijke verkoper, meer bepaald de fabrikant, kan richten. Hierdoor wordt deze laatste rechtstreeks in het aansprakelijkheidsproces betrokken. De relativiteit van de overeenkomst wordt hierdoor doorbroken.

Ter verklaring van deze rechtstreekse vordering wordt in het kooprecht algemeen verwezen naar *artikel 1615 B.W.*: zij wordt gekwalificeerd als een accessorium van de verkocht zaak. Dit artikel is echter niet van openbare orde zodat een afwijkende clause in de koop-

(13) Dit vermoeden van kennis van het gebrek is in Frankrijk onweerlegbaar. Cass. 9 oktober 1980, *Pas.*, 1981, I, 159, met concl. adv.-gen. KRINGS, J.T., 1981, 70, noot VANDER ELST, R.

(14) Cass. 6 oktober 1961, *Pas.*, 1962, I, 152, *R.C.J.B.*, 1963, 5, noot LAGASSE, *R.G.A.R.*, 1962, 6905, noot DALCQ, R.O.; Cass. 7 mei 1977, *R.W.*, 1977-78, 657, *R.C.J.B.*, 1979, 162, noot FALLON, M.; Cass. 17 mei 1984, *J.T.*, 1984, 566. De producent zou derhalve niet aansprakelijk kunnen worden gesteld voor ontwikkelingsrisico's.

(15) Cass. 8 juli 1886, *Pas.*, 1886, I, 300.

(16) Brussel 16 juni 1982, *T.B.H.*, 1983, 523.

overeenkomst tussen de eerste verkoper en zijn koper tegenstelbaar zal zijn aan de latere afnemers(17).

III. DE AQUILIAANSE AANSPRAKELIJKHEID VAN DE VERKOPER

9. *Aansprakelijkheid jegens derden.* De derden of toevallige slachtoffers die op generlei wijze in de contractuele keten betrokken zijn zodat dus de mogelijkheid van een contractueel verhaal tot vergoeding van de geleden schade voor hen is uitgesloten, kunnen een beroep doen op de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad. De leverancier wordt dan niet contractueel aansprakelijk gesteld als verkoper van de zaak maar extra-contractueel als maker van het gebrekkige produkt of als degene die het in het verkeer heeft gebracht.

Uit *artikel 1382 B.W.* vloeit voort dat een *professionele fout* van de verkoper (conceptiefout, fabricagefout, controlefout of instructiefout) moet worden aangetoond, evenals het causaal verband tussen deze fout en de geleden schade.

Het louter feit van een niet conforme levering of van het in het verkeer brengen van een gevaarlijk produkt kunnen op zichzelf niet als aquiliaanse fout worden beschouwd. Er moet worden bewezen door welke aan de fabrikant of verkoper toerekenbare fout, het gebrek veroorzaakt werd. Zo is het een fout in de zin van artikel 1382 B.W. een gevaarlijk produkt op de markt te brengen zonder de passende voorzorgsmaatregelen(18). Er is aldus een inbreuk op een extra-contractuele zorgvuldigheidsplicht jegens derden die los staat van contractuele verbintenissen van de verkoper.

10. *Artikel 1384, lid 1 B.W.* Om het hinderlijke schuldvereiste van artikel 1382 B.W. te vermijden, kan het slachtoffer ook een beroep doen op artikel 1384, lid 1 B.W. Dit artikel stelt een *onweerlegbaar foutvermoeden in in hoofde van de bewaarder*(19) van een zaak die door een gebrek is aangetast(20). Op grond hiervan zal het slachtof-

(17) Voor een toepassing hiervan, zie Luik 16 oktober 1985, *Jur. Liège*, 1985, 638.

(18) Cass. 12 december 1958, *Pas.*, 1959, I, 383, *R.C.J.B.*, 1960, 212, met noot VAN HECKE, G.

(19) Een persoon komt als bewaarder van een zaak in aanmerking wanneer hij van de zaak in feite voor eigen rekening het gebruik of het genot heeft of ze onder zich houdt, met de macht er toezicht, bewaking en leiding op uit te oefenen (Cass. 26 juni 1980, *Pas.*, 1980, I, 1338; Cass. 11 september 1980, *R.W.*, 1981-82, 27).

(20) Dit vermoeden kan enkel door het bewijs van een vreemde oorzaak (toeval, overmacht of de daad van een derde) worden weerlegd (Cass. 6 oktober 1961, *Pas.*, 1962, I, 152).

fer enkel het bewijs moeten leveren van het gebrek van het produkt(21) en van het feit dat verweerder de bewaarder ervan is.

Een vordering op grond van artikel 1384, lid 1 B.W. zal echter slechts zelden kunnen ingesteld worden tegen de fabrikant of de verkoper zelf. Produktschade ontstaat meestal na de levering; op dat ogenblik kan de leverancier normalerwijze niet meer als bewaarder van de zaak worden beschouwd(22).

11. Aansprakelijkheid jegens de koper. De vraag of ook de vergoeding van schade die voortvloeit uit de niet-uitvoering of gebrekkige uitvoering van een contractuele verbintenis, beroep kan worden gedaan op artikel 1382 B.W., wordt in België bevestigend of ontkenkend beantwoord naargelang men *de samenloop van een contractuele en aquiliaanse vordering* al dan niet mogelijk acht(23).

Het probleem van de samenloop is in België een fel omstreden en complex vraagstuk. Het volstaat hier te vermelden dat het Belgische Hof van Cassatie(24), tot in 1971, zich herhaaldelijk in algemene termen vóór de samenloop van aansprakelijkheden heeft uitgesproken, m.n. wanneer de geschonden verplichting niet louter contractueel van aard is, t.t.z. wanneer de schadetoebrengeende handeling van die aard is dat zij ook bij ontstentenis van een contract aansprakelijkheid had meegebracht.

In een reeks arresten beginnende met deze van 4 juni 1971(25) en van 7 december 1973(26) (27) blijkt het Hof van Cassatie de thesissen van

(21) Het gebrek van de zaak wordt gedefinieerd als de abnormale gesteldheid van een zaak, van die aard dat zij aan derden schade kan berokkenen (Cass. 19 januari 1978, *Pas.*, 1978, I, 582; Cass. 27 mei 1982, *J.T.*, 1983, 48). Zie ook CORNELIS, L., „Extra-contractuele aansprakelijkheid voor zaken. Het gebrek van de zaak en de causaliteitsbeoordeling”, in *Verbintenissenrecht*, Gent, 1984, 299-327.

(22) Voor een voorbeeld van een ongegrond verklaarde vordering ingesteld op grond van art. 1384, lid 1 B.W.: Brussel 4 januari 1984, *R.W.*, 1986-87, 547.

(23) Zie voor een overzicht van de problematiek: COUSY, H., „Het verbod van samenloop tussen contractuele en extra-contractuele aansprakelijkheid en zijn weerslag”, in *Verbintenissenrecht*, Gent, 1984, 155-196; voor een duidelijk begrip van het onderscheid tussen samenloop en coëxistentie tussen contractuele en delictuele aansprakelijkheid, zie: VANDENBERGHE, H. en VAN QUICKENBORNE, M., „Overzicht van rechtspraak, 1979-84, Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad”, *T.P.R.*, 1987, 1595-1615.

(24) Cass. 13 februari 1930, *Pas.*, 1930, I, 115, *R.G.A.R.*, 1930, nr. 590, met noot VAN RYN, J. (beginselarrest).

(25) *Pas.*, 1971, I, 940.

(26) *Pas.*, 1974, I, 376.

(27) Zie ook Cass. 15 september 1977, *Pas.*, 1978, I, 57; Cass. 8 april 1983, *Pas.*, 1983, I, 834, *R.W.*, 1983-84, 163, met noot HERBOTS, J.

de samenloop van de contractuele en extra-contractuele vordering echter te hebben laten varen of althans het toepassingsgebied ervan zeer sterk te hebben beperkt.

Aan deze arresten worden door de voor- en tegenstanders van de samenloop uiteenlopende interpretaties gegeven die aanleiding gaven tot twee theoriën, enerzijds de verfijningstheorie en anderzijds de verdwijningstheorie. Voor de toelaatbaarheid van de extra-contractuele aansprakelijkheid tussen contracterende partijen wordt door de voorstanders van de samenloop vereist dat de fout, en tevens de schade, niet louter contractueel mogen zijn, terwijl voor de tegenstanders van de samenloop een extra-contractuele vordering tussen contractanten enkel mogelijk is indien de fout en de schade geheel vreemd zijn aan de uitvoering van het contract.

12. Belang van de samenloop. Het eventuele belang dat de koper erbij heeft om zijn vordering te steunen op de aquiliaanse aansprakelijkheid eerder dan op de contractuele vrijwaringsplicht ligt in het feit dat de aquiliaanse vordering onderworpen is aan de 30-jarige verjaring; de vordering op grond van koopvernietigende gebreken moet daarentegen worden ingesteld binnen een korte tijd. De aquiliaanse vordering dekt anderzijds ook de integrale schade; de niet-professionele verkoper te goeder trouw is contractueel daarentegen gehouden tot vergoeding van de door de koop veroorzaakte kosten. Daarenboven ontkomt men bij de aquiliaanse vordering aan de uitsluiting van de contractuele aansprakelijkheid in geval van zichtbare gebreken.

De aquiliaanse vordering vertoont echter ook *nadelen*. De koper die zijn vordering op artikel 1382 B.W. steunt zal zich immers niet kunnen beroepen op het vermoeden van kwade trouw in hoofde van de beroepsverkoper, doch hij zal integendeel het soms moeilijke bewijs van diens fout moeten leveren. Daarenboven volstaat het niet dat de koper aantoont dat het gebrek van de zaak aan het toedoen van de verkoper is te wijten, maar hij moet ook bewijzen dat het in het verkeer brengen van de gebrekkige zaak een tekortkoming uitmaakt aan de algemene zorgvuldigheidsplicht.

IV. EXONERATIEBEDINGEN

13. Wat de contractuele aansprakelijkheid betreft bepaalt *artikel 1643 B.W.*, dat exoneratiebedingen in de regel geldig zijn, tenzij de

verkoper de gebreken heeft gekend(28). Hieruit volgt dat professionele verkopers, gezien zij vermoed worden de gebreken van de door hen verkochte zaken te kennen, zich niet contractueel van hun aansprakelijkheid voor verborgen gebreken zullen kunnen bevrijden. Opdat de exoneratieclausule aan de koper zou kunnen worden toegeworpen moet deze haar natuurlijk gekend (of redelijkerwijze kunnen kennen hebben) en aanvaard hebben op het ogenblik van de aankoop.

De exoneratieclausule mag echter niet strijdig zijn met de essentie van de overeenkomst. Zij mag niet alle zin ontnemen aan de door de schuldenaar aangegane verbintenis.

Een andere beperking op de geldigheid ligt hierin dat men zich niet kan exonereren van een eigen opzettelijke fout(29).

In dit verband weze hier verduidelijkt dat het frekwent in de algemene verkoopsvoorwaarden opgenomen beding naar verluid waarvan klachten enkel ontvankelijk zijn indien zij binnen een korte tijd (bv. acht dagen) na de levering van de goederen worden overgemaakt aan de verkoper, niet kan worden ingeroepen wanneer het gaat om een verborgen gebrek dat de koper niet kende. Een dergelijke korte garantietermijn zou immers neerkomen op een afschaffing van de vrijwaringsplicht(30).

V. BESLUIT

14. Uit dit verslag is gebleken hoezeer de jurisprudentie van de wettelijke bepalingen inzake vrijwaring tegen verborgen gebreken (art. 1641-1649 B.W.) is afgeweken bij de regeling van de aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door verkochte produkten. Door het in de Belgische rechtspraak gecreëerde vermoeden van kennis van de gebreken is de professioneel gehouden tot de in artikel 1645 B.W. voorziene ruimere schadevergoedingsplicht.

(28) Een exoneratiebeding inzake vrijwaring voor verborgen gebreken is niet alleen nietig wanneer de verkoper het verborgen gebrek kende op het ogenblik van de koop, maar ook wanneer hij pas naderhand dit gebrek ontdekt heeft (bv. daar zich reeds ongelukken hadden voorgedaan met produkten die aan anderen verkocht waren): zie Cass. 28 februari 1980, *J.T.*, 1981, 240, met noot FALLON, M., *R.C.J.B.*, 1983, 233, noot FAGNART, J.-L.; Bergen 12 juli 1985, *T.B.H.*, 1986, 520, noot PARMENTIER, C.

(29) Cass. 3 april 1959, *Pas.*, 1959, I, 773, *R.C.J.B.*, 1960, 207, met noot VAN HECKE, G.; Cass. 28 februari 1980, *R.C.J.B.*, 1983, 223, met noot FAGNART, J.-L.; Zie meer algemeen: KRUIHOF, R., „Contractuele aansprakelijkheidsregelingen”, in *Verbintenissenrecht*, Gent, 1984, 233-298.

(30) Zie hierover Kh. Gent, 8 februari 1985, *T.G.R.*, 1985, 81.

Het Belgisch jurisprudentieel systeem biedt het voordeel van een voor de eiser gunstiger bewijslastverdeling: hij moet enkel bewijzen dat de geleden schade veroorzaakt werd door een verborgen gebrek van het produkt.

Er is ook aangetoond dat de regels van de aquiliaanse aansprakelijkheid in deze materie slechts de rol van „pasmunt” kunnen spelen en dat de benadeelde niet-contractant, die niet van een schuldvermoeden geniet, een zwakkere positie inneemt.

SOMMAIRE

La responsabilité civile du fait des produits concerne l'indemnisation des dommages causés par les produits.

Quels sont les moyens de recours possibles mis, dans notre droit, à la disposition des victimes contre le vendeur professionnel?

A côté de la directive européenne du 25 juillet 1985, qui rend le producteur responsable des dommages causés par des produits défectueux et qui, lorsqu'elle sera transportée dans notre droit national, mettra à la disposition des victimes une action supplémentaire, il faut se référer dans la législation belge aux dispositions en matière de responsabilité civile prévues par le Code civil.

En fonction de la qualité de celui qui réclame la réparation du dommage subi, il sera fait appel:

— soit aux dispositions relatives aux possibilités de recours prévues dans le contrat de vendre, à savoir les clauses de garantie contractuelle du vendeur (art. 1641 à 1649 C.c.), si le demandeur est un acheteur co-contractant;

— soit aux dispositions relatives à l'acte illicite, à savoir la responsabilité aquillienne ou extra-contractuelle du producteur ou du fournisseur (art. 1382 et suiv. C.c.), si le demandeur est un tiers.

L'évolution de la responsabilité du fait des produits s'observe surtout dans le contexte de la responsabilité contractuelle.

En effet, dans le cas de la responsabilité contractuelle, le jurisprudence belge a élargi la portée de la réglementation en matière de vices cachés à la responsabilité du fait des produits en considérant que tous les vendeurs professionnels (commerçants ou fabricants) sont supposés, en vertu de leur profession, connaître ou ne pas pouvoir ignorer l'existence du vice. Le vendeur professionnel est assimilé au vendeur de mauvaise foi. Il pourra seulement invoquer son ignorance invincible.

Par contre, dans le cas de la responsabilité extra-contractuelle, la victime tierce personne devra prouver que le vendeur a commis une faute professionnelle. Elle devra prouver par quelle faute, imputable au fabricant ou au vendeur, le défaut a été provoqué. Sa position est dès lors plus faible que celle de l'acheteur co-contractant.

SUMMARY

Product liability concerns the reparation of damage caused by products.

What possible remedies against the businessman are open to his victims under our legal system?

Apart from the European directive of 25/7/1985, which holds the producer to be liable for any damage caused by defective products and which, once it has been incorporated into Belgian law, shall provide the victims with an additional remedy, reference must be made, under Belgian law, to the provisions on civil liability contained in the Civil Code.

Depending on the status enjoyed by the person demanding compensation, the following provisions will be invoke:

(a) either the provisions relating to possible remedies contained in the bill of sale, i.e. the warranty clauses on behalf of the seller (Articles 1641 to 1649 of the Civil Code), if the applicant is a purchaser and a party to the contract, or
(b) the provisions concerning the illegal action, to wit, the civil or tort liability of the producer or the supplier (Articles 1382 et seq.) if the applicant is a third party. The development of product liability can be followed especially in the context of contract liability. As regards contract liability, the Belgian courts have extended the scope of the regulations concerning hidden defects to the area of product liability by holding that all professional traders (i.e. retailers or manufacturers) are deemed to be aware of, or not to be unaware of, the existence of a defect which has resulted from their professional activity. The professional tradesman is placed on the same footing as the salesman deprived of *bona fides*. He may only invoke his absolute ignorance.

On the other hand, in the field of tort liability, the third party victim must prove that the seller committed a professional mistake. His position is consequently weaker than that of the purchaser who is a party to the contract.

ZUSAMMENFASSUNG

Die zivile Produkthaftung betrifft den Schadenersatz für an diesen Waren entstandenen Schäden.

Welche Rechtsmittel stehen in unserem Recht den Betroffenen gegen den professionellen Verkäufer zur Verfügung?

Neben der europäischen Richtlinie vom 25. Juli 85 die die Produzenten haftbar macht für mangelhafte Waren und die, wenn sie in unsere nationale Gesetzgebung aufgenommen wird, den Betroffenen eine zusätzliche Aktion ermöglichen wird, muß man sich in der belgischen Gesetzgebung bei Haftungsfragen immer nach den Bestimmungen des BGB richten.

Abhängig von der Art der Person die den Schadenersatz fordert, wird man sich richten:

- entweder an die Bestimmungen hinsichtlich der vorgesehenen Rechtsmittel in den Verkaufsverträgen, nämlich die vertragsmäßigen Haftungsklauseln für die Verkäufer (Art. 1641 bis 1649 BGB), insoweit der Klagender ein Kontrahent ist,
- oder an die Bestimmungen hinsichtlich der gesetzwidrigen Handlung, nämlich an die aquilinische oder außervertragsmäßige Haftung der Produzenten oder des Lieferers (Art. 1382 ff BGB), insoweit der Klagender ein Dritter ist.

Die Entscheidung für die Produkthaftung wird immer mehr im Kontext der Vertragshaftung wahrgenommen.

In der Tat hat die belgische Rechtspflege im Fall der Vertragshaftung den Bereich der Regelungen in Bezug auf die verborgenen Mängel bei der Produkthaftung erweitert, davon ausgehend daß berufshalber alle professionellen Verkäufer (Händler oder Produzenten) geachtet werden zu kennen oder das Vorkommen von Mängeln nicht leugnen können. Der professionelle Verkäufer wird dem Verkäufer wider Treu und Glauben gleichgesetzt. Er wird sich nur auf seine unwiderlegbare Unwissenheit gerufen können.

Im Gegensatz, im Fall der außervertragmäßigen Haftung wird die Dritte Person als Betroffene beweisen müssen, daß der Verkäufer einen Berufsfehler gemacht hat. Sie wird beweisen müssen durch welchen dem Produzenten oder Händler anhaftbaren Fehler der Mangel verursacht wurde. Die Position als Dritte ist also wesentlich schwächer als diese des Kontrahenten.